

D.S.K. ÅRBØGER – 4 BERETNINGER FRA RUSLAND –

af **NIELS JUEL NICOLAISEN** og **EBBA TRAMP-LAUNSBY** (tidl. gift **Bechshøft**)

DSK Årbøger 1953 s. 57, Ebba Tramp Launsby

– Bekendelser og Tilstaaelser –

Et opofrende Arbejde for Krigsfangerne

Det hændte ikke saa sjældent, at sønderjydske Krigsdeltagere faldt i Fangenskab. Inde- spærrede i mere eller mindre gode Fangelejre førte mange af disse Mænd i Aarevis en Tilværelse, der var trist og præget af Ensomhed og Afsondrethed.

Fra Hjemlandet kunde man ikke gøre noget særligt for at hjælpe Krigsfangerne; men der fandtes da lykkeligvis i Udlandet gode Kvinder og Mænd, der med en sjælden Opofrelse paatog sig det vanskelige Arbejde at lette Krigsfangernes Kaar. Disse Kvinder og Mænd vil vi aldrig glemme; tværtimod! Dem er vi megen Tak skyldig. -

Vi er saa heldige at kunne bringe en Beretning fra en Del af det Arbejde, en af de gode, opofrende Kvinder, den danskfødte fru E b b a T r a m p - L a u n s b y, Som under Verdens- krigen 1914-18 boede i Rusland, gjorde for at lette Krigsfangernes Kaar i Rusland. Det var et Arbejde, der altid var forbundet med store og næsten uoverskuelige Vanskeligheder, og saa kunde det tilmed ogsaa være farligt.

Redaktionen.

Naar der er gaaet 35 Aar, efter at en Forbrydelse er begaaet, saa tør man nok begynde at lette lidt paa Samvittigheden. Man kan jo saa, - hvis Lovens Haandhævere skulde indfinde sig, sige: "Jamen, kære Mand, det er Digt alt til Hobe!"

Min Historie - eller Afsnit deraf, som jeg vil fortælle begyndte, da jeg var Barn. Jeg kom fra Skolestuen ovenpaa og ned i Dagligstuen. Min Mor sad med en Avis og græd hjerteskræende. Saa fortalte hun mig om, hvad hun havde læst. Det var om Tyskernes Misregimente i Nordslesvig. Hun sluttede: "Og vi er saa smaa, saa magtesløse. Vi kan jo slet ingenting gøre for at hjælpe de stakkels Nordslesvigere!"

Den Dag vaagnede der noget i mig. Jeg følte, at der kunde gøres noget. Jeg vidste bare ikke hvad. Men hvad det saa var, saa vilde jeg være med i det.

Som ung Pige besøgte jeg ofte Nordslesvig. Jeg studerede Spørgsmaalet indgaaende og havde stadig den samme Fornemmelse, at noget kunde jeg gøre. Men Skæbnen førte mig til Rusland, hvor jeg boede i Aarene 1911-18, og hvor jeg var gift med en svenskfødt Forretningsmand [H. Bechshøft], der trods alt, hvad der ellers kunde indvendes imod ham, forstod min Interesse og Kærlighed for Slesvig. Mit Haab fra første Verdenskrigs Begyndelse var at komme i Kontakt med de sønderjydske Krigsfanger i Rusland, og stor var min Glæde, da jeg kom i Forbindelse med Pastor N. A. Jensen (nu Aabenraa) og hans Arbejde.

Det skal ikke her fortælles, hvilket Herkulesarbejde Pastor Jensen gjorde for at samle de danske Krigsfanger i een Lejr, nemlig Jurjew Polski ved Moskva. Med denne Lejr og dens Beboere stod jeg i den livligste Brevveksling, da jeg boede i Petrograd (St. Petersburg); men

det var ikke saa ligetil. Regulær Postforbindelse fandtes jo ikke. Man maatte sende en Mand afsted med Breve og Pakker. Da vi engang sendte en "udsøgt paalidelig Mand" fra St. Petersborg til Jurjew Polski med tre Sække med Tøj, ankom der desværre kun een Sæk. Og hvad var det til 50 Mennesker.

Min Mand og jeg beboede den Gang det herskabelige Palæ Saltykova. Det laa i en Forstad og bestod af en stor, flot Hovedbygning, en mindre Villa og ti "Datschaer", Smaahuse, beregnet for Tjenestefolkene. Det var lejet for at skaffe vort Kontorpersonale et Hjem. Men jeg kunde se, at vi kunde sagtens have en Del Sønderjyder boende der. Venner og Bekendte kunde ogsaa tage en Del, hvis vi bare kunde faa dem hertil.

"Bolsjevikerne" var jo nu kommet til Magten. Vi skrev 1917. Kommunistisk Misregimente fulgtes af Ugerninger, Hungersnød, Masseflugt fra Byerne, den skaanselsløse Forfølgelse af Borgerskab og Selvejrbønder, og en skaanselsløs Lovgivning, der nærmest var Lovløshed i Renkultur. Min Hjerne arbejdede Dag og Nat paa Problemet Sønderjyderne.

Jeg har før fortalt om, hvordan den 17-aarige Jens Nicolajsen fra Bredebro var den første, der kom til St. Petersborg. Vi kaldte ham "Lillejens." En af de næste var Kreaturhandler Jens Hansen fra Aabenraa. Ham kaldte vi "Store-jens." Og efterhaanden kom der jo en hel Flok, der stod mit Hjerte nær allesammen. Jeg havde jo ofte skrevet til mine sønderjydske Dreng i Fangelejren. De havde dannet sig et bestemt Billede af en meget gammel, meget grim og meget from Dame. Jeg husker endnu min egen glade Latter, da en nylig ankommet Fange, lige flygtet fra Jurjew Polski, stod og kiggede paa mig og sagde: "Og her troede vi, at Fruen var saan en gammel from, vissen Dame. og saa æ'et saan en ong smak Kuen."

Men Hungersnød og Retsløshed tog til i Rusland, og min Tanke Dag og Nat var: "Hvordan faar vi disse Sønderjyder ud af Landet, hjem til Danmark?" Til (90) Tyskland turde vi slet ikke sende dem, da Tyskerne trods deres eget Løfte ved Freden i Brest Litowsk vilde sende dem lige til Verdun! De maatte altsaa til Danmark og skjules godt der til Krigen var forbi. Men hvordan skulde hele dette store Maskineri sættes i Scene?

Jeg husker en Morgenstund, hvor jeg laa paa Knæ i mit Soveværelse og bad Gud saa mindelig om at sende "Visdom og gode Raad og sin Naades Lys", som der staar i Salmen. Saa bankede det paa Døren. Stuepigen, Martha, sagde, at der var en Sønderjyde, der vilde tale med mig. Han fortalte mig uden Indledning, at hans Kammerat havde faaet "saan en tovvelig Ide," og, som han sagde, "kunde frelse os allesammen." Det slog ned i mig, at her var Svaret paa min Bøn. Efter at jeg havde hørt om Ideen, forstod jeg, at her var en Ide, straalende god, men - dristig og farlig. Den kunde koste Menneskeliv, om den mislykkedes, men den kunde virkelig frelse de sønderjydske Krigsfanger i Rusland, hvis man kunde skaffe Penge, Hjælpere og saa for Resten faa Guds Velsignelse over Arbejdet.

Planen var i Korthed: Rejs hjem til Danmark. Skaf lige saa mange Døbesedler af unge Mænd fra Landet, som her er Krigsfanger. Paa disse Papirer kan de faa et dansk Pas, rejse hjem til Danmark og blive der, til Krigen er Slut. Faa Dage senere var jeg selv paa Vej hjem til Danmark. Først mobiliserede jeg min ualmindelig prægtige Moster, Fru Dagmar Bech paa Østergaard, til at lave en Indsamling. Den bragte en god, rund Slump Penge, som den usædvanlig flinke og forstaaende Direktør Erik Plum ved Russisk Handelskompagni vekslede i Rubler til en særdeles fordelagtig Kurs.

Jeg fik straks fat paa Gymnastikdirektør H. N. Rasmussen. Hvor mange husker endnu dette dejlige Menneske? Han lovede baade at skaffe Døbesedler og, hvad der næsten var bedre – Pladser paa Landet til de hjemvendende Slesvigere. Selv samlede jeg en Del blandt Soldaterne i Taarbæklejren. Belæsset med Breve fra Fangernes Familie, som jeg saa vidt muligt havde sendt Meddelelser og Hilsener fra Drengene i Rusland, og med Døbesedler, satte jeg atter Kursen mod Rusland. Jeg havde dog faaet en stor Del af Døbesedlerne smuglet ind i to andre Landes Kurérpost. Hvordan, det er min Hemmelighed.

Saa gjaldt det jo om at komme gennem den russiske Told, Pasrevision, Kropsvisitation og alle disse Rædsler, som Sovjet krævede. Nu vilde jeg jo gerne fortælle, at jeg var en Slags Jeanne d'Arc, en "Fraulein Doktor", en Eleonora Ulfeldt, eller hvad alle disse modige Heltinder har heddet. Men det vilde være en rystende, drønende Usandhed. Jeg var saa tindrende, tudende angst, som jeg aldrig har været i mit Liv, da jeg i en graa Taagedis sejlede op ad Nevafloden og saa Petrograds Kupler og Taarne dukke frem gennem Disen. Angst for Sønderjydernes Liv!

Men hvad enten der nu var lidt om, at jeg dengang var "ong og smok", som min sønderjydske Ven udtalte, eller - at Sandheden var, at jeg kunde levere en god Sludder for en Sladder, saa havde jeg under de tre Dage, Rejsen varede, gjort mig lige saa lækker og interessant for en om Bord værende Bolsjevik med Ministerrang, som var med paa Skibet fra Stockholm. Jeg sang russiske Folkesange for ham. Med Fare for at blive kaldt frivol, kunde jeg næsten fristes til at citere en af Liva Weels kendte Sange: Jeg synger som en Lærke, jeg fløjter som en Stær, o. s. v.

Jo, jeg havde sunget og fløjtet, og Bolsheviken, der var muggen og sær til en Begyndelse, blev mere og mere myg og medgørlig. Han var til sidst det reneste Paaskelam i mine Hænder, og paa Nevafloden lovede jeg ham bestandig Venskab og en Invitation til Te i en ubestemt Fremtid. Det var grimt gjort af mig. For jeg drømte ikke om at holde dette Løfte. Til min eneste Undskyldning tjener, at samme Udenrigsminister (hans Navn var Kurgis Zepp) kort efter blev hængt af den hvide Arme i Estland. Men det er nu en helt anden Historie.

Min Hjemkomst var et af min Livshistories store Øjeblikke. Saadan maa General Allenby have følt udenfor Jerusalem. Mine dejlige sønderjydske Dreng, af hvilke en 6-8 Stykker allerede boede i mit Hjem, fik deres Hilsener og Breve og Bud fra Familien og Løfte om at komme hjem til Danmark, hvor dejlige Mennesker stod med aabne Arme for at møde dem, hvor danske Hjem havde Dørene aabne og frem for alt: Passene som danske Statsborgere vilde være til at faa ved Hjælp af Døbesedlen.

Nu skulde jeg jo ikke røbe saadan en fin og lovlydig Mand som Pastor N. A. Jensen. Men det hændte nogle Dage senere, at den danske Minister, Harald Scavenius i Petrograd, mødte Pastor Jensen og sagde til ham: "Hør, Pastor Jensen, der er - hm - der er saa mange unge Danskere, som hm, hm - har klattet deres Pas. Nu kommer de og skal have nye Pas udstedt, og vi har slet ikke Personale til alt det Arbejde. De kunde da ikke, hm, hm, hm, tænke Dem at komme op paa Gesandtskabet og hjælpe os lidt?"

– Jo, det kunde Pastor Jensen jo nok. Han var alle Dage en svært flink Mand, og i den kommende Tid sad Pastor Jensen paa Gesandtskabet og modtog de unge Danskere, der saadan havde gaaet og klattet deres danske Pas bort, men som til alt Held havde "reddet en Døbeseddel". Pastor Jensen kendte dem begribeligvis ikke. De mindede jo svært om de unge Sønderjyder, han i et Aar havde boet sammen med, rejst rundt og samlet sammen med Fare

for Liv og Helse. De talte ogsaa ligesaa ravsønderjydsk, som tænkes kunde. Men det var ikke værd at lægge Mærke til sligt. Det gjorde Minister Scavenius jo heller ikke, saa bare i Gang med Arbejdet. Jeg skal her indskyde en Bemærkning af historisk oplysende Art. Det var ikke Russerne, vi vilde bluffe. De havde nemlig forlængst givet alle Krigsfanger Lov til at drage af Gaarde.

Nej, det var Tyskerne. Der laa to tyske Krigsskibe udenfor Reval i den botniske Bugt. Det svenske Skib, der hver Uge afgik med Passagerer til Sverige, blev opsnappet af Tyskerne og bragt ind til Havnen i Reval, og det slap ikke ud, før hver Passagers Papirer var undersøgt. Hvis der da var Krigsfanger om Bord, blev de med det samme opsnappede og uden Skaansel sendt til Verdun, hvor Krigen rasede paa det vildeste. Men de pæne unge Danskere med de lovlige, danske Pas! Dem var der ingen, der turde pille ved. De var sandelig ikke Tyskere.

"Store-Jens" fra Aabenraa kan fortælle om, hvordan han kom i Forhør hos Tyskerne i Reval. Han præsenterede Papirerne, og alt var saare godt. Saa kom Storejens til at se paa den ene tyske Soldat, der var med den kontrollerende Pasofficer. Hvem var det andet end en Hjemmetysker fra Tønder. Jeg tør nok antyde, at Jens var ikke helt glad ved Gensynet. Men Hjemmetyskeren mælede ikke et Ord. Han kneb det ene øje saa sært sammen, men det var alt.

Jo, vi, der arbejdede for den Sag, vi glemmer den aldrig. I mit Hjem findes en Adresse med Navne og Ordene: Tak for din Daad! En saadan Adresse fik vi Danske, der havde med denne Sag at gøre. Den var vi glade for. Men inderst inde var vi fyldte af dyb Taknemmelighed mod den Gud foroven, der raader for Danmarks Sag.

Ebba Tramp-Launsby, Luck, Wisconsin, U. S. A.

DSK Årbøger 1954 s.78, Nicolaisen, Jens Juel (Gram)

– Et Livstegn fra "Lille Jens" –

Efter at jeg har læst Fru E b b a T r a m p - L a u n s b y's Beretning "Bekendelser og Tilstaaelser" (Et opofrende Arbejde for Krigsfangerne) i D. S. K. Aarbogen 1953, føler jeg Trang til at træde frem i Dagslyset. Jeg er nemlig den "Lille Jens", som omtales i ovennævnte Beretning.

Det maa dog lige være mig tilladt at bemærke, at jeg ikke - som nævnt i Fruens Artikel - er født i Bredebro, men i Skodborg, at jeg dengang ikke var sytten Aar gammel, men enogtyve, og at jeg, da Verdenskrigen udbrød, aftjente min Værnepligt ved Dragonerne i Metz, ved den tysk-franske Grænse. Men det er saa sandt, saa sandt, at Fru Ebba Tramp-Launsby var vor gode Fe i Fangenskabets Dage, og hende har jeg, ja, alle vi danske Krigsfanger i Rusland, saa usigelig meget at sige Tak for.

Det var i de Dage, da vi danske Krigsfanger opholdt os i Fangelejren i Jurjew Polski. Tyskerne og Russerne havde sluttet Fred, og nu var vi dansksindede Krigstanger ilde stedt. Kom

vi tilbage til Tyskland, kunde vi risikere at blive sendt til Vestfrontens Helvede og ende vore Dage der. Blive i Jurjew Polski kunde vi heller ikke, for i saa Fald vilde Russerne indlemme os i den røde Armé og lade os kæmpe mod de hvide. Vi var i en slem Knibe, men da blev det besluttet, at Fangelejren skulde opløses. Nogle Fanger skulde prøve at komme til Moskva og opsøge den danske Handelsdelegation der, andre skulde rejse til Skt. Petersborg (Leningrad).

Jeg var den første, der skulde tage af Sted. Udstyret med lange Støvler, en stor russisk Militærkappe og dito Kasket, forsynet med de nødvendige Fødevarer og den uundværlige Tekande, gik jeg ned til Banegaarden og steg i Toget. Langt om længe ankom det med stor Forsinkelse og stopfyldt af Rejsende. Rejsen tog flere Dage, for Toget kørte over Jarislaw og Valogda. Jeg var krøbet ind i et Hjørne af Kupeen og var saa godt gemt, at jeg undgik at blive tiltalt af Militærpersoner.

Den lange Rejse fik dog Ende, men da vi holdt paa Banegaarden i Skt. Petersborg. var gode Raad dyre. Sæt jeg nu ved Udgangen blev tiltalt af russiske Vagtposter! I saa Fald vilde jeg omgaaende blive stoppet ind i den røde Arme. Jeg smuttede ind i den tætte Klynge af rejsende og kom uantastet ud af Banegaarden, Det var en befriende Følelse. Nu gik jeg ned ad Hovedgaden (Nevskij-Prospekt), og fandt frem til Det danske Handelskompagnis store Bygning. Herfra blev jeg sendt ud til Kompagniets store Villa i Udkanten af Byen. Bygningen var ualmindelig smuk, meget stor, ligefrem slotsagtig og omgivet af en stor Park, i hvilken der hist og her var anbragt gamle Kanoner. Slottet havde, efter hvad man sagde, engang tilhørt en højtstaaende russisk General.

Jeg gik indenfor og blev modtaget af Fru Tramp-Launsby. Hun var en meget elskværdig Dame, og hun var henrykt over, at min Rejse var lykkedes saa godt. Det var i Maj Maaned. Jeg blev der til sidst i Oktober. Efterhaanden korn der flere Fanger fra Jurjew Polski. Jeg fik anvist Arbejde i den store, dejlige Have, Her var der flere Drivhuse. Fra Danmark blev der sendt Fødevarer til det danske Konsulat og til Handelskompagniet. saa vi levede godt. I Sommerens Løb tog jeg ofte en Tur ind i Byen og stiftede Bekendtskab med alle dens Seværdigheder, Zsarens store Slot, Vinterpaladset, som ligger ved Nevafloden, de mange store og overdaadigt udsmykkede Kirker, Vasilij-Katedralen, der ejer et Kors, smykket med Rubiner og andre ædle Stene. Gaderne var brolagte med sekskantede Træklodser. Asfalterede Gader som herhjemme saa man ingen Steder. I de fleste Gader var Husene opført af Træ, kun paa Nevskij-Prospekt (Hovedgaden) Var Bygningerne opført af Sten. Denne Gade er over en Kilometer lang.

Efterhaanden, som vi var flere Krigsfanger samlede i Petersborg, meldte Spørgsmaalet om, hvorledes vi kunde komme hjem til Danmark, sig. Da var det atter Fru Ebba Tramp-Launsby, der traadte hjælpende til. – Med hvert svensk Skib, der gik i regelmæssig Rute-fart mellem Stockholm og Petersborg. afrejsten tre til fire Mand bort fra Petersborg. Jeg maatte som en af de yngste vente til sidst; men i Slutningen af Oktober blev det min Tur. Jeg tiltraadte Rejsen forsynet med et dansk Pas, lydende paa Jens Jensen fra Vamdrup. Ligeledes var jeg godt forsynet med, Rejsepenge og Billet over Stockholm til København.

Sejlturen varede et Par Dage, for vi tog først til Reval i Estland, og derfra over Aaland-søerne til Helsingfors i Finland. Da vi sejlede til Helsingfors, blev vi standset af et stort tysk Krigsskib. Det havde en saa stærk Fart paa, at det løb Boven ind i vort Skibs Side, saa der opstod en stor Bule. Tyskerne kom om Bord og undersøgte alt meget nøje. Alle vi Passagerer maatte møde op i Salonen og gøre Rede for, hvor vi kom fra og hvor vi agtede os hen. Naturligvis maatte vi ogsaa forevise vort Pas; men det var jo i den bedste Orden. Der var

ogsaa en Tolk blandt Tyskerne, for "vi kunde jo ikke et Ord Tysk !" Vi slap godt gennem Krydsforhøret, men en Englænder, der var om Bord hos os, maatte desværre følge med Tyskerne.

Vi naaede Stockholm hen under Aften og rejste straks videre med Toget ned igennem Sverrig til Malmø, og herfra med Færgen over til København. Saa var vi da atter hjemme, og Glæden var stor. "Store Jens" var ogsaa med. "Nu skal vi have os en god Kop Kaffe," sagde han. Og det fik vi! - "Store Jens" hed Jens Hansen og var fra Bredebro.

Vi opsøgte nu Krigsfangeres gode Ven, Gymnastikdirektør N. H. Rasmussen paa Vodroffsvej. Han havde hjulpet Fangerne saa ofte og gjorde det ogsaa nu. Han sendte straks et Brevkort hjem til vor Familie i Sønderjylland med Meddelelse om, at der var ankommet "en stor Pakke" til dem fra Rusland. Vi turde nemlig ikke tage hjem endnu, for Krigen var jo ikke forbi, men længe varede det ikke, før Tyskerne kapitulerede. Vi forblev i København til i Slutningen af November, men saa tog vi ned til Grænsen, og her kunde vi staa paa den rigtige Side af "Plankeværket" og tale med vore kære derhjemmefra, som vi ikke havde set i fire lange Aar.

Da saa det tyske Sammenbrud var endeligt, var vi ikke sene til at komme hjem. Vort Haab var nu ved at gaa i Opfyldelse, det Haab, som vi saa ofte havde talt om i Fangelejrene: Sønderjyllands Genforening med Danmark. Vi havde saa ofte sunget:

*Der er langt hjem til Sønderjylland, der er lang Vej at gaa;
gennem fremmede Herrers Lande, over Bølgerne de blaa,
Vi kommer, ja, vi kommer,
saa snart, som vi det kan,
og maaske kommer vi med Sommer for vort Folk og vort Land. –*

Vi kom med Sommer for vort Folk og vort Land. Vi oplevede en stor Tid, men vi sender stadig en taknemmelig Tanke og en hjertelig Tak til alle, der hjalp os i den tunge Tid, og til dem hører for os, der hensled Aarene i russisk Krigsfangenskab, i første Række Fru Ebba Tramp-Launsby. Tak for alt, kære Frue!

Jens Juel Nicolaisen, Gram.

DSK Årbøger 1951 s. 32, Ebba Launsby

– Indtryk! –

En Landevej mellem Riga og Kejserskoven, en Villavej ca. en dansk Mil Nord for Riga. Der kom en Mand gaaende fra Nord, og jeg fra Syd. Han havde købt "Andenken". Det var tyske Hjelme, Bælter og andre Sager fra Slagmarkerne Syd for Byen. Det var i Aaret 1916. Jeg saa lidt paa Sagerne. "Gott mit uns," stod der paa et Bæltespænde. Saa var der en Hjelm. Christian Dahl, stod der indeni. Der var noget i mig, der lige- som stod stille. Christian Dahl! Det kunde kun være en Sønderjyde. Og igen begyndte Hjertet at bløde, selvom jeg ikke kendte ham.

Saa husker jeg en Aften i St. Petersborg i 1918. Jeg havde været inde i Byen. Hvad saa jeg den Dag? Paa Gaden var det ikke til at gaa. De træbrolagte Gader var brudt op og Træet brændt. Alle Butikker var lukkede, undtagen de tomme, statsautoriserede Brødudsalg. Langs de sønderslaaede Stenfortove stod gamle Generaler og Oberster og solgte Snørebaand og usle Smaatterier. Og Tiggere, Tiggere, Tiggere, hvor man gik og stod. Og elendige, forkomne, frysende og sultne Mennesker.

Nu kom jeg tilbage til Hjemmet. Dom Saltykova i Forstaden Novoja Derevnja. Mit Hjerte var tungt som Bly. Ofte havde jeg mødt store Flokke af Krigsfanger, der paa deres Fødder var gaaet fra Sibirien og som nu haabede at kunne faa Papirer til Hjemrejsen. Jeg havde paa Gaden standset en saadan Afdeling ved at raabe: „Ist hier jemand aus Schleswig?" "Jawohl, meine Gnädige," sagde en stor, svær Fyr og sprang frem. "Henne i Lokalet, hvor vi holder til, er en Schleswig-Holsteiner. Hans Navn er Hr. von Sputtel!" Jeg saa ikke videre begejstret ud, og jeg mødte aldrig Hr. von Sputtel, har heller ikke savnet ham. Der var nemlig ikke en Milliontedel Sandsynlighed for, at han var en dansksindet Slesviger.

Naa, saa gik Turen hjem til Dom Saltykova. Men da jeg steg ud af den lille lave "Ismostehik", - en Droske med en Hest og en kaftanklædt Kusk - og gik ind gennem Smedejernsporten, hørte jeg Mandsstemmer synge en af de dejligste Sange, der findes paa denne triste Jord: »Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud! Din Trofasthed naar dine Skyer. Din Retfærdshaand over Bjergene ud, Er strakt over Dale og Byer.«

Tonerne kom ovre fra Sønderjydehuset.

Her var paa det Tidspunkt seks danske Nordslesvigere. Det var Begyndelsen til min "Samling," der senere rigt forøgedes. Aldrig har nogen Sang gjort mig saa glad, som denne. "Du kvæger i Ørken den tørstende Sjæl, - Du bjærger den bævende Due" -

Saa mange havde allerede forladt Fangelejren ved Jurjew Polski og var naaet til Petersborg. Flere vilde komme. Der forestod endnu et stort Arbejde med at skaffe dem ud af Landet og hjem til Danmark; men Forberedelserne var gjort, og den samme Gud, der havde givet mig Magt til at være hans Barn, vilde sikkert ogsaa fuldføre Arbejdet. Og Gud være evig lovet, at det gik, som det gik. Ikke en eneste af alle mine sønderjydske Drengene gik tabt.

Der skete mange sære Ting med disse Drengene. Jeg var egentlig mere imponeret af dem, end jeg vilde være ved. Jeg havde nemlig regnet med, at naar man har saadan en Flok Soldater boende i og om sit Hjem, vilde der nok komme Rivninger, Disharmonier og andet at være ked af. Men det kom der aldrig. Deres Opførsel var m ø n s t e r v æ r d i g! Der var ikke en eneste Grund til Klage.

Men der var til Tider lidt at le af. Det hændte f. Eks., at Andres, (senere Sadelmager i Møgeltønder) en Dag gik omkring i et af Slottets Værelser og ryddede op. De kære Drengene havde jo alle faaet et eller andet Job, og Andres var saadan en Slags Kammertjener for mig, Og nede i Haven gik Gaardejer Jens fra - naa, lad mig være barmhjertig og ikke nævne for mange Navne. Og saa paakom der den store Jens saadan en ulidelig Tørst. Han havde banket Gulvtæpper og faaet Støv i Halsen. Og der oppe paa første Sal gik Andres med det røde Haar og de vandblaa øjne og en Ræv bag øret og havde Adgang til baade Skabe og Skuffer. Der var vel nok et Glas Vin at knibe deroppe. Den rare Frue vilde saamænd aldrig tage Andres det ilde op, hvis han udleverede et Glas Portvin. Andres var jo svært i Kridthuset hos baade Herren og Fruen.

Som tænkt, saa gjort.

Jens gik stille op ad Trappen, lindede Døren ind til en lille, elegant, privat Spisestue, hvor Andres rumsterede, med Afstøvning. "Hør engang, bitte Andres," sagde Jens, "du gaar jo saadan og lusker over alle Herlighederne. Jeg ser nogle store Flasker derhenne paa et Bord. Der er vel Vin i dem, hwabbehager?"

"Jow", svarede Andres og polerede videre paa en Kaffekande.

"Du kunde nu li'godt la' mig ha' en bitte Snaps, Andres, bare saan en bitte jen," sagde Jens. "Jow," sagde Andres.

Saa tog han en Flaske, der indeholdt en bestialsk smagende Parfumeessens, skænkede et rigeligt Glas til Jens og pudsede videre, som om intet var sket.

Jens var ikke den Type, der bed en Snaps over i to Dele. Tværtimod! Han skyllede den ned uden Betænkning.

Men saa kom der en Eksplosion. Den smagte som Ild og Gløder, som om alle onde Magter var sluppet ned i hans Mave. Og op for den igen, som et Springvand; ud af Næse og Mund under Spyttten og Sprutten, Banden og Udskæld fløj Parfumen ud over alle Bredder.

"Jow, den bi'er," sagde Andres og pudsede videre. Men store Jens for ned ad Trappen, som om en vis Mand var i Hælene paa ham. Nu var det om at faa Vand til at slukke Ildebranden i Halsen med. Vand, Vand, Vand! Andres kluklo, saa han rystede. Hovedet sank helt ned mellem Skuldrene af bare Grin.

Der var aldrig nogen, der bad Andres om en Snaps mere i Rusland. Aldrig!

Jeg husker Aar derefter, at Jens, Misse Grau fra Pøl og jeg sad i et Hotel i Tønder. Saa fløj det mig uforvarende ud af Munden: "Sig mig, Jens, drikker De endnu Parfumeekstrakt?"

Det gav et voldsomt Gip i Jens: "Nej, saa skulde da Katten tage Andres, at han har fortalt Dem det!"

Jens var "store" Jens. Der var ogsaa en "lille" Jens. Det var Jens Nicolajsen fra Bredebro. Han var 17 aar gammel. Saa vidt jeg husker, havde han ca. 4-6 Ugers Uddannelse som Soldat bag sig og havde da, som han selv sagde, aldrig gjort en Kat Fortræd heller. Jeg husker en Aftenstund, jeg kom til at høre en Samtale mellem alle disse Krigshelte. De sad i "Dom Saltykova"s Køkken sammen med de estniske Piger. De følte sig ligesom beslægtede. Dannebrog var jo faldet ned i Reval, og i de 200 Aar, Reval var dansk, var meget Blod blevet blandet mellem Estere og Danskere.

Nu talte vore Sønderjyder om, hvem der havde været den største "Helt" i Krigen. Den største var den, der havde skudt mindst.

"Jeg skød altid min Bøsse af for højt," sagde en.

"Jeg skød altid for lavt," sagde en anden.

Men en af dem sagde slet ingenting.

"Hvorfor tav De stille," spurgte jeg ham senere. "Æ skjø en Rhinlænder," sagde han.

Det var en af Tyskernes egne Officerer, som han paastod at have skudt. Men om det var sandt eller Pral, skal jeg ikke kunne sige.

Men jeg tænkte mit.

Med den Slags Soldater i Hæren var det tyske Rige ikke tjent. Dem maatte de hellere lade os faa tilbage. Det fik vi da ogsaa.

Jeg kunde fortælle Navne og Bopæl og mange sjove smaa Historier fra de Dage; men jeg vil lade det blive ved en Hilsen, saadan en rigtig stor og kærlig Hilsen til jer allesammen, I, som lever endnu, fra hende, der i St. Petersborg i 1918 var saadan en Slags Mor for jer. Hun har et andet Navn i Dag. Hun hedder

DSK Årbøger 1957 s. 60 Nicolaisen, Jens Juel (Gram)

– Bondeliv i Rusland –

Efter at vi dansksindede Krigsfanger var kommet til Jurjew Polski, for Resten fra mange Egne i Sibirien, de fleste fra Krasnojarsk, havde vi det nogenlunde godt. Vi fik mange Gaver sendt fra Danmark, men Uvirksomheden, navnlig om Vinteren, hvor vi gik og drev den af og skændtes om, hvornaar Krigen var forbi, gik mangan en paa Nerverne.

Da det blev Foraar, kom der Besked om, at alle der havde Lyst, kunde komme ud paa Landet og hjælpe Bønderne. Jeg tog saa en Dag med en Bonde fra en lille By, der hed Markova, for at være der Sommeren igennem. Byen var ikke stor, to Rækker Huse med en bred Vej eller Grønsvær imellem. Man kunde egentlig ikke kalde det en Vej. Huset saa ud som alle andre Huse i Rusland. Det var af Træ og beklædt med Straatag, og saa var der et Par smaa Vinduer. Huset havde kun een Udgangsdør. Indenfor var der et stort Rum til Beboelse og saa Stalden, altsaa - i samme Hus.

Som alle Steder fandtes der en stor Ovn, hvor Famili- en bagte Brød og kogte Mad. Brød blev gerne bagt til daglig. Det blev bagt i runde Former og smagte dejligt. Naar Brødet var bagt, blev Maden kogt, for det meste i sorte Jydepotter. Det var næsten altid Kartoffler og Kaal og en lille Smule Kød eller Fisk. Vi spiste flere Gange daglig af denne Ret, og saa spiste vi med Brød til og drak Te fra Samovaren, en stor, rund Beholder. Under den var der et lille Fyrsted, og man fyrede i den med Trækul.

Ovenpaa Ovnen havde den gamle Mor sit Ophold om Natten, og paa Gulvet laa saa den øvrige Familie paa Faareskindspelse, godt fyldte med Lus, men det generede ikke Russerne. Jeg syntes, at det var ækelt at se de unge Piger sidde udenfor Huset og pille Lus ud af hinandens Haar. De gik ellers i Bad een Gang om Ugen i et Hus, der var indrettet til det. Her slog de Vand paa store, varme Sten, og det gav en Masse Damp, som forøgede Velværet ved Badningen. Mændene havde om Sommeren kun en tynd Skjorte paa uden over et Par tynde Benklæder, der gik ned i deres store Filtstøvler. Om Vinteren havde de saa Pelsen paa og en stor Pelshue ned over ørerne.

Den første Dag, jeg var der, skulde jeg med Manden, som var omkring ved 70 Aar. Alle yngre Mænd var jo med i Krigen. Vi skulde ud at saa Havre paa Marken. Vi startede ved Solopgang og kom hjem igen ved Aftenstide. Jeg harvede, og Manden saaede af en Skæppe. Ved Middagstid spiste vi og tog os en lille Lur. Hvor Manden havde sine Marker, ved jeg egentlig ikke. Vi var snart i øst, saa i nord, Syd og Vest. Han havde smaa Stykker hist og her. Vi kørte ogsaa Gødningen ud af Stalden, hvor den havde ligget hele Vinteren igennem. Køerne gik løse og trampede Halmen godt sammen. Kom der en lille Kalv om Vinteren, blev den gerne anbragt inde i i Stuen i en lille Baas bag Ovnen. Hvad ville vore Damer sige til det?

Naa, vi fik da Gødningen ud, og det var nærmest de unge Piger, som stod midt i den og læssede paa, og de var nok saa fornøjede. Saa kom Høhøsten, og alle i Byen stillede med nogle korte Leer, Mænd og Kvinder. Høet blev slaet og bagefter sat i Stak. Derefter blev der kastet Terninger om, hvem der skulde have dit og dat af Høet. Roer var der ingen af. Køerne blev om Sommeren drevet ud paa en fælles Græsgang. En Hyrde kom om Morgenens og drog gennem Byen. Han tog Køerne med, hvor han kom frem. Ved Aftenstide vendte han tilbage med hele Flokken, og Køerne vidste selv, hvor de hørte hjemme.

Det var ejendommeligt at se de unge Piger i de lyse Sommeraftener gaa op og ned ad Landsbygaden Arm i Arm og synge. De sang hele Aftenen, ofte lige til Midnat ...

Hen paa Sommeren var der en Dag et større kirkeligt Optog. Det ankom fra den store By Simskaja. Foran gik der Præster, saa fulgte der en stor Mængde Kirkefaner og Billeder. Alle Præsterne havde langt Skæg og bar store, gyldne Kapper og Huer. I Haanden havde de en stor Stav. Ankommen til Byen begyndte de at stænke Vievand paa alle Huse, ogsaa indenfor, og her sang de Messesange ved de Helgenbilleder, som findes i alle Hjem. Ingen gaar ind i Stuen, uden at han slaar Kors foran sig ved Billederne.

Alle Russere er jo som bekendt græsk-katolske. Efter at Præsterne havde stænket Vievand paa Husene, drog de ud paa Marken, hvor Kornet stod gyldent til Høst. Her blev der ogsaa stænket Vievand i Haab om, at man maatte faa en god Høst. Naar saa alle Deltagerne var blevet beværtede, drog de tilbage igen til en af de mange Kirker. I Kirketaarnet kunde der godt være anbragt otte til ti Klokker. Et Orgel findes ikke. Man har kun Menneskenes Stemmer. Bænke til at sidde paa findes ikke. Man maa staa op. Der findes mange Helgenbilleder, og derfor ogsaa en tung Røgelsesduft.

En Morgen kom Bonden tidligt og vækkede mig. Vi skulde til Melnitza, til en Vandmølle, som laa ca. 20 km borte og vilde ikke komme hjem før Aften. Vi skulde have Kornet malet og med hjem igen. Det tog jo lang Tid for os. Brød og Te havde vi med. Smør saa vi aldrig derude.

Endelig lakkede det mod Høst, og Kornet blev høstet med Le og bundet paa god gammeldags Maner. Maskiner kendtes ikke. Kornet blev kørt hjem og sat op i nogle store Skure, hvor der var et gammeldags Tærskværk med Hestegang. Det tærskede Korn blev lagt i nogle Huse, som var indrettet til dette Formaal. Det var en Slags Siloer og Halmen blev anvendt til Fodring af Køerne. Man havde gerne to eller tre Køer paa hver Ejendom og saa en lille Hest. Da Høsten var i Hus og tærsket, var der snart ikke mere for mig at bestille, for nu kom Vinteren jo snart med den strenge Frost, ofte op til 45 Grader, og den holdt sig hele Vinteren igennem.

En skønne Dag kørte Bonden mig tilbage til Fangelejren i Jurjew Polski. Her var Pastor Jensen ankommet for at være hos os i Lejren.

Jens Juel Nicolaisen, Gram.